

Tvedestrand er en kystkommune i Aust-Agder, og skiller seg i store trekk ikke ut fra de andre, mindre kystkommunene mellom Søgne og Kragerø. Befolkningen har i et historisk perspektiv vært avhengig av sjøen, både som næringsgrunnlag, ferdsels- og transportåre. Det var derfor ikke unaturlig at mye av bebyggelsen opp gjennom tidene ble lokalisert til kystsonen, og gjerne helt ut i sjøkanten. Boliger og uthus ble satt opp etter behov, plassert i le for vind og vær, gjerne inne i ei lun vik hvor båten kunne ligge trygt i høststormene.

Asbjørn Aanonsen

asbjorn.aanonsen@tvedestrand.kommune.no
miljøvernrådgiver, Tvedestrand kommune

Kystkommunen Tvedestrand

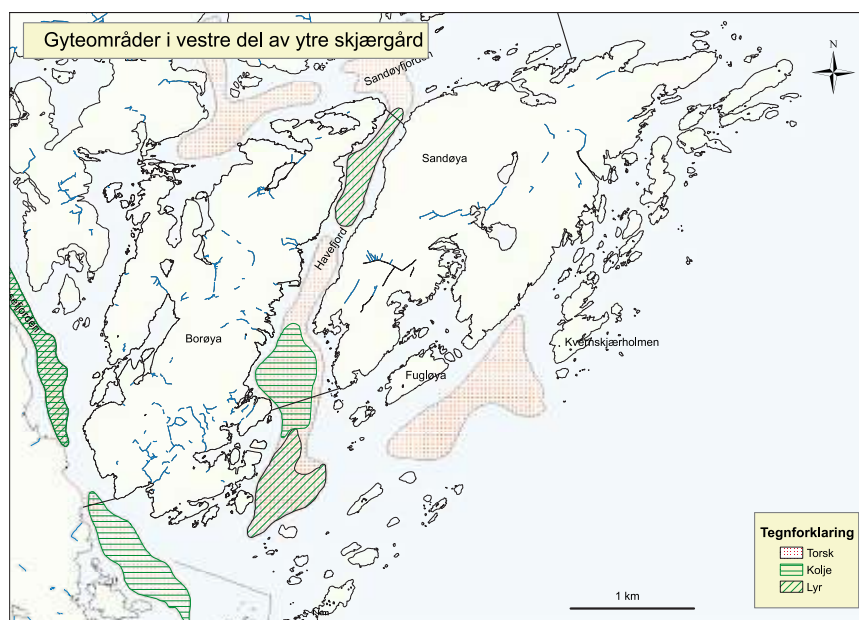
Kystsonen i Tvedestrand utgjør en stor andel av kommunen. Lengden på grunnlinjen er ca. 15 km, og avstanden fra de ytterste skjær og inn til Tvedestrand sentrum i bunnen av fjorden er på ca. 9 km. Vi finner altså en meget variert sørlandskyst, med skjærgård, dype fjorder, poller og flere fjordsystemer som går parallelt med kystlinjen. Fortsatt er mye av bebyggelsen knyttet til kystsonen, særlig fritidsbebyggelsen. Vi har tre levende øysamfunn med helårs bosetting, hvorav to uten broforbindelse til fastlandet. Videre finnes det ca. 1800 fritidshus i hele kommunen, av disse ligger ca. 1200 innenfor hundremetersbeltet til sjøen.

Kystsonen

Hva definerer vi som kystsonen i dag? Sørlandskysten har ikke innført rikspolitiske retningslinjer (RPR) for kystsonen. Det er gjort et arbeid med å avgrense arealer på land som en i RPR-sammenheng vil kalle for kystsonen. Grovt sett er det landarealet som er visuelt sårbart sett fra sjøen, og sjø- og landarealer som står i direkte økologisk, landskapsmessig og bruksmessig sammenheng. I den daglige arealforvaltning forholder vi oss fortsatt til hundremetersbeltet hvor det gjelder byggeforbud, hjemlet i plan- og bygningslovens § 17.2.

Figur 1.4.1

Kartlagte gytefelter i Tvedestrand-området.
Survey of spawning grounds in the Tvedestrand area.

Press på arealene

Pris på kystnære arealer stiger år for år. Det er mange aktører som er til dels meget aktive for å få del i denne utviklingen. Dette fører til interessekonflikter. Eksempelene er flere: oppdrett – miljø, småbåthavner – forurensning, hyttebygging – boligbygging, privatisering – allemannsretten, bading – båttrafikk, osv.

Kommunene har en viktig rolle i kystsoneforvaltningen ved at de er plan- og bygningsmyndighet etter plan- og bygningsloven. Av det følger at kommunen legger premisser for framtidig utvikling samtidig som de regulerer plassering og utforming av tiltak i detalj. En god kystsoneforvaltning stiller store krav til kompetanse og vilje til å prioritere naturmiljøet.

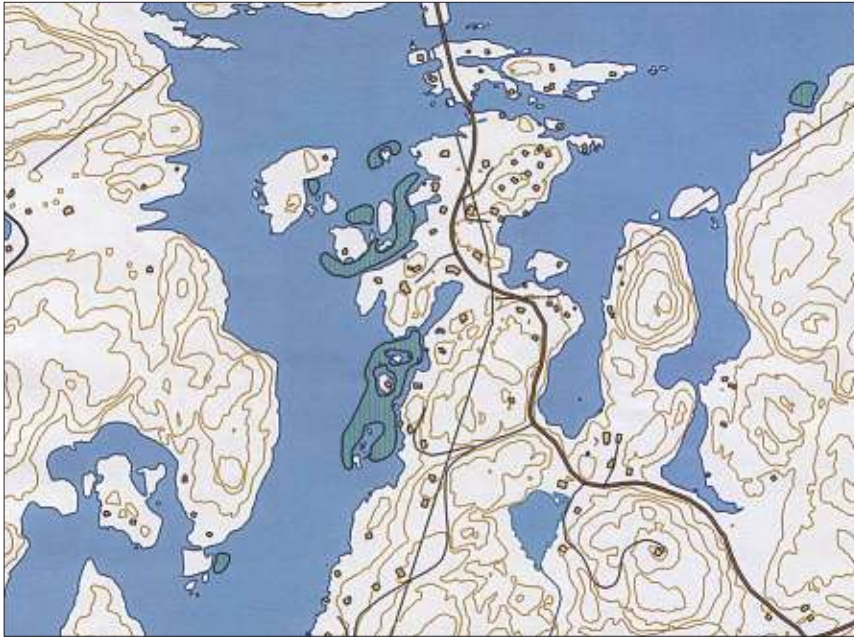
Kommuneplan som styringsverktøy

Tvedestrand har innsett at de ikke er blant de mest ekspansive i forhold til nyetablering av industri og arbeidsplasser i stor målestokk. Det er i økende grad en erkjennelse av at naturmiljøet er en meget viktig faktor i forhold til at folk vil bygge og bo utenfor sentrum. Kystsonen er vårt fremste aktivum i så måte. Konkret har Tvedestrand vedtatt en næringspolitisk handlingsplan som har en målsetting om å bygge 200 boliger og 500 fritidshus innen 2014. En kan bare tenke seg hvor flesteparten av disse blir lokalisert.

I det pågående kommuneplanarbeidet har Tvedestrand valgt tre hovedsatsingsområder: 1) Barn og unge i bokommunen, 2) Sentrumsutvikling og 3) Forvaltning av kystsonen.

Overordnede mål for kystsoneforvaltningen skal være:

- Begrepet bokommunen skal gjenspeile seg i kystsoneforvaltningen.
- Det biologiske mangfold bør bevares. Det skal ikke tillates inngrep som kan true tilstedeværelsen av sjeldne og sårbare plante- og dyrearter.
- Den eldre, verneverdige bebyggelsen er en ressurs for bomiljø, turisme og næringsliv. Bevaring av disse bygningsmiljøene bør vektlegges.
- Nye utbygginger bør fortrinnsvis lokaliseres til eksisterende tettsteder og allerede utbygde områder.
- Strandområdene bør holdes åpne og tilgjengelige for allmennheten, både fra

Figur 1.4.2
Kartlagte ålegrasenger i Tvedestrand-området
Survey of eel grass in the Tvedestrand area.

land og sjø, og tilgjengeligheten skal forbedres i planperioden.

Det er mange strategier og tiltak en kan gjøre seg bruk av for å nå disse målene. Tradisjonelt har vi forvaltet landarealene i kystsonen uten i nevneverdig grad å tenke på konsekvenser i sjø. Hva fører etablering av et hyttefelt, utfyllingsarbeider, dumping av masser eller anleggelse av småbåthavner til av belastning på naturen? Eller hvilke konsekvenser får en høyspentledning lagt på fjordbunnen, tvers gjennom et viktig gytefelt? Spørsmålene er mange, og fortsatt er det mye vi ikke vet. Fram til i dag har vi hatt relativt god kunnskap om hva som finnes av naturkvaliteter på land, mens vi totalt har manglet denne kunnskapen for sjøen.

Kartlegging

Tvedestrand er i den spesielle situasjon at vi i dag besitter gode kunnskaper om hva som finnes av biologiske verdier i sjøen. Som eneste kommune i landet har vi fått kartlagt dette i detalj gjennom et stort pionerprosjekt hvor Havforskningsinstituttet, Flødevigen ledet arbeidet og var faglig ansvarlig. Flere andre kommuner har fulgt opp i ettertid, men få, om ingen, har kartlagt alle kommunens biologiske verdier med så finmasket nett som det Tvedestrand fikk gjort i 2001 og 2002. I tillegg har vi kartlagt verdifulle naturtyper for biomangfold på land i kystsonen. Resultatene av disse to kartleggingsprosjektene gjør at Tvedestrand har et bedre styringsverktøy enn de fleste andre kystkommuner. Dette

ser vi på som et konkurransefortrinn, men også som en stor utfordring.

Forvaltning

Vår utfordring er både en enkeltsaksbehandling som tar vare på naturmiljøet, og langsiktige strategier trukket opp i kommuneplanen. Vi kjenner alle bit-for-bit-utbyggingen, og hvordan dette forvaltningsprinsippet til slutt spiser opp hele kaka, og gjerne de beste kakestykkene først. Mangel på verdisetting er et dilemma når retningslinjer og planer skal utarbeides for framtidig forvaltning av marine naturmiljøer. Er alt like viktig? Hva tåler den enkelte lokalitet og populasjon av inngrep og ytre påvirkninger?

Til tross for dette mener vi nå at vi har nok kunnskap til å gjøre noen viktige grep i kommuneplanen. Nøkkelbiotopene kjenner vi. Gyteområder for torsk, lyr, kolje, hvitting og flatfisk er kartlagt (Figur 1.4.1), likeså oppvekstområder for torsk og sjøørret. Alle grunne områder med mudderbunn og biologiske nøkkelbiotoper som ålegrasenger (Figur 1.4.2) og tareforekomster er nøyaktig kartfestet. En av de viktigste østerspollene langs hele Sørlandskysten ligger innenfor kommunens grenser.

Ny genforskning har vist at Tvedestrandfjorden (og flere andre fjorder) har sin egen, stedege torskestamme. Kanskje gjelder dette også for andre fiskeslag. Vi vet nå at denne lokale fiskestammen, som er til glede for tusenvis av mennesker, er

meget sårbar for overbeskatning. Hva betyr det for oss som en kommune som ønsker utvikling, flere boliger og ikke minst mange flere hytter? Hva er det som er vårt fortrinn? Er det ikke en levende fjord, mulighet for å fiske sin egen midagsmat, fange krabber og hummer, dykke etter blåskjell og østers og kunne bade i friskt og reint vann? Hvilke konsekvenser får dette for Tvedestrand som forvalter av lokalt miljø?

I dag er det slik at fiskeressursene våre reguleres på et nasjonalt nivå. Erfaringer lenger øst, både i Sverige og i Oslofjorden, viser at den lokale torskbestanden ikke er en uutømmelig ressurs. Sett fra kommunalt ståsted synes det innlysende at vi må få et styringsverktøy som fører til at forvaltning av lokale fiskestammer skjer på lokalt/regionalt nivå. Det er ikke noe nytt, vi har lenge praktisert fiskeregler for den enkelte sjøørret- og lakseelv med bakgrunn i lokale variasjoner og forhold.

Utfordring

Fra et kommunalt ståsted er det ønskelig at staten bidrar i et betydelig større omfang til kartlegging og kompetanseheving mht. biologiske verdier i sjø. De fleste kommuner rår over altfor små ressurser, både økonomisk og kunnskapsmessig, til å kunne løse de forventede oppgaver på en tilfredsstillende måte. Vår utfordring blir å vise evne og vilje til å gjennomføre vedtatte planer. Valg av løsninger i grenseområdet mellom utvikling/utbygging og bevaring av biologisk mangfold vil være avgjørende for om den enkelte kommune lykkes i å posisjonere seg som attraktiv i framtida.

Summary

Tvedestrand is a small coastal community on the southern coast of Norway. Historically the city has relied on the sea for both sustenance and transport. Most of the buildings are thus close to the sea and many on the shoreline itself. The closeness to the sea is something that the new generations also want to be a part of. This puts pressure on the communal area planning. The mapping of biological values and nature habitats for biodiversity has been undertaken in a large pioneer project together with The Institute of Marine Research. The challenge is both to protect the environment in single cases and to develop strategies for the long run. Governmental contribution for both mapping purposes and competence building is wanted since small communities can have limited resources for this kind of work.